មជ្ឈមណ្ឌលឯកសារកម្ពុជា

សំណុំរឿងប្រាសាទព្រះវិហារ : កម្ពុជា និង ថៃ នៅតុលាការយុត្តិធម៌អន្តរជាតិ

លោក ចន ឆរឆីអារី ជាសាស្ត្រាចារ្យនៅសាលា Gerald R. Ford School
នៃសាកលវិទ្យាល័យមីឈីហ្គេន និងជា ទីប្រឹក្សាច្បាប់ជាន់ខ្ពស់របស់មជ្ឈមណ្ឌលឯកសារកម្ពុជា
២១ មេសា ២០១៣
ប្រែសម្រួលជាភាសាខ្មែរដោយ ៖ លឹម ជ័យទ័ត្ត
មជ្ឈមណ្ឌលឯកសារកម្ពុជា

ក្រុមអ្នកច្បាប់របស់ប្រទេសថៃ និងកម្ពុជា ទើបតែបានបញ្ចប់ការធ្វើអំណះអំណាងផ្ទាល់មាត់រៀងៗខ្លួន នៅខណៈដែលតុលាការយុត្តិធម៌អន្តរជាតិពិចារណាចំពោះសំណើរបស់កម្ពុជាសុំឲ្យធ្វើការបកស្រាយឡើងវិញនូវសាលក្រមឆ្នាំ១៩៦២ ស្តីពីជម្លោះជុំវិញប្រាសាទព្រះវិហារ ។ ជម្លោះដែលបានកើតឡើងសារជាថ្មីចាប់ពីឆ្នាំ២០០៧ ភាគច្រើន គឺបណ្តាលមកពីកម្លាំងនយោបាយជាតិនិយម ជាពិសេសចលនាអាវលឿងនៅក្នុងប្រទេសថៃ ។ ប៉ុន្តែ ទោះបីជាយ៉ាងណាក្តី ជម្លោះនេះបានកើតឡើង ក៏ដោយសារតែការពុំយល់ស្របគ្នាលើភាពត្រឹមត្រូវផ្នែកគតិយុត្តិ ដែលបច្ចុប្បន្ននេះភាគីទាំងពីរកំពុងលើកឡើងនៅចំពោះមុខតុលាការយុត្តិធម៌អន្តរជាតិ មូលដ្ឋានដែលខ្លួនយល់ឃើញថាអត្ថន័យគួរតែមានខ្លឹមសារបែបណា ។ ការពិនិត្យមើលមួយ ឲ្យកាន់តែច្បាស់លើជម្លោះគតិយុត្តិនេះ បានបង្ហាញឲ្យឃើញនូវច្រកមួយដើម្បីដោះស្រាយជម្លោះដែលបង្កមហន្តរាយធ្ងន់ធ្ងរ ។

ភាពចម្រូងចម្រាស់នាពេលបច្ចុប្បន្ននេះ ផ្តោតទៅលើព្រំដែននៅតំបន់ជុំវិញប្រាសាទព្រះវិហារ ។ សាលក្រមឆ្នាំ១៩៦២ បានប្រគល់ប្រាសាទព្រះវិហារមកឲ្យកម្ពុជា និងតម្រូវឲ្យប្រទេសថៃដកកងកម្លាំងសន្តិសុខដែលបានដាក់នៅក្នុងប្រាសាទ ឬ *"ក្នុងតំបន់ក្បែរប្រាសាទដែលស្ថិតក្នុងទឹកដីកម្ពុជា"* ។ តុលាការ បានផ្តល់ហេតុផលថា ថៃបានទទួលស្គាល់ផែនទីឆ្នាំ១៩០៧ អំពីខ្សែបន្ទាត់ព្រំដែន ដែលរៀបចំឡើងដោយ អ្នកជំនាញគូសផែនទីរបស់បារាំង ដែលបានដាក់ប្រាសាទព្រះវិហារចូលក្នុងទឹកដីប្រទេសកម្ពុជា ។ ទោះបីជាយ៉ាងណាក្តី តុលាការពុំបានកំណត់អំពីតំបន់ក្បែរប្រាសាទ ឬពិភាក្សាអំពីស្ថានភាពគតិយុត្តិរបស់ផែនទីឆ្នាំ១៩០៧នៅក្នុងផ្នែកនៃសេចក្តីសន្និដ្ឋានដែលនិយាយអំពីសេចក្តីសម្រេចនោះទេ ។

កាលពីសប្តាហ៍មុន ក្រុមអ្នកច្បាប់ប្រទេសថៃបានអះអាងថា សេចក្តីសម្រេចឆ្នាំ១៩៦២របស់តុលាការ ជាប់ពាក់ព័ន្ធតែនឹងតួប្រាសាទ និងតំបន់ជុំវិញដែលនៅកៀកៗតែប៉ុណ្ណោះ ។ អ្នកច្បាប់ទាំងនោះបានលើកឡើងថា ថៃបានគោរពតាមសាលក្រមដែលតម្រូវឲ្យខ្លួនដកកងកម្លាំងសន្តិសុខចេញពីតួប្រាសាទ និងថា កម្ពុជាបានទទួលយកការអនុវត្តរបស់ថៃហើយ ។ ក្រុមអ្នកច្បាប់ថៃ បានលើកឡើងថា ហេតុដូច្នេះពុំគួរមានការបកស្រាយឡើងវិញនូវសាលក្រមរបស់តុលាការយុត្តិធម៌អន្តរជាតិទេ ។ ក្រុមអ្នកច្បាប់កម្ពុជាបានឆ្លើយតបថា ជម្លោះពិតជាបានកើតឡើងមែន ហើយថា សាលក្រមបានបង្ហាញពីលក្ខណៈដែលត្រូវប្រតិបត្តិតាមលើខ្សែបន្ទាត់ដែនទី ព្រោះសេចក្តីសម្រេចនៅក្នុងសាលក្រមឆ្នាំ១៩៦២ គឺពុំអាចកាត់ផ្តាច់ចេញពីសេចក្តីសំអាងហេតុបានឡើយ ។ ដូច្នេះ ក្រុមអ្នកច្បាប់កម្ពុជា បានអះអាងថាទាំងប្រាសាទព្រះវិហារនិងដីទំហំ៤,៦គីឡូម៉ែត្រការ៉េដែលនៅជាប់ផ្នែកខាងលិចគឺជាកម្មសិទ្ធិរបស់កម្ពុជាៈ

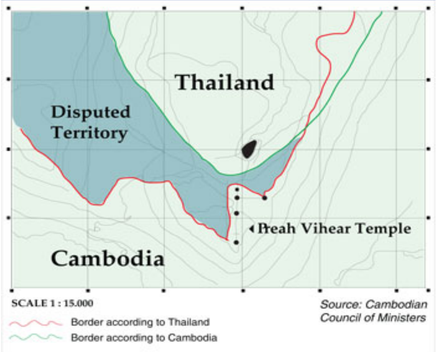

នៅពេលពិចារណាអំពីការលើកអំណះអំណាងនេះ តុលាការយុត្តិធម៌អន្តរជាតិត្រូវប្រឈមនឹងសំណួរគតិយុត្តិជាមូលដ្ឋានចំនួនពីរៈ ១) តើជម្លោះរវាងប្រទេសថៃ និងកម្ពុជា ពន្យល់នូវលក្ខណៈស្របច្បាប់ឲ្យមានការបកស្រាយឡើងវិញនូវសាលក្រម ឆ្នាំ១៩៦២ ដែរឬយ៉ាងណា? ២) ហើយ ប្រសិនបើតុលាការ សម្រេចបកស្រាយឡើងវិញនូវសាលក្រមនេះមែន តើផ្នែកទាំងអស់ ឬផ្នែកណាមួយនៃផែនទីឆ្នាំ១៩០៧គួរត្រូវប្រតិបត្តិតាម?

កម្ពុជាគួរតែឈ្នះចំពោះសំណួរទីមួយ ។ តុលាការបានសម្រេចកាលពីឆ្នាំ២០១១ថា ជម្លោះទំនងជាបានកើតឡើងមែនរវាងភាគីទាំងពីរ ហើយការលើកឡើងនៅក្នុងសវនាការផ្ទាល់មាត់ថ្មីៗនេះ ពុំមានអ្វីដែលគួរឲ្យចៅក្រមត្រូវសម្រេចផ្ទុយពីនេះឡើយ ។ នៅក្នុងយុត្តិសាស្ត្រដែលពាក់ព័ន្ធ ពុំមានការកំណត់អំពីអាជ្ញាយុកាលស្តីពីការបកស្រាយឡើងវិញនូវសាលក្រមតុលាការយុត្តិធម៌អន្តរជាតិទេ ហើយជម្លោះក៏ពុំចាំត្រូវតែកើតមានឡើងជាផ្លូវការដែរ ។ ជម្លោះនោះចាំបាច់ត្រូវតែជាប់ពាក់ព័ន្ធនឹងផ្នែកនៃសេចក្តី

សន្និដ្ឋានរបស់សាលក្រម ឬផ្នែកនៃសេចក្តីសំអាងដែលត្រូវបានចាត់ទុកថា «ពុំអាចផ្តាច់ចេញពីសាលក្រមបាន» ។ យ៉ាងហោចណាស់ នៅក្នុងឯកសារដែលភាគីទាំងពីរបានដាក់ជូនតុលាការយុត្តិធម៌អន្តរជាតិចាប់តាំងពី២០១១ បានចង្អុលបង្ហាញថា ភាគីទាំងពីរមានការបកស្រាយផ្ទុយគ្នាចំពោះឃ្លានៅក្នុងសេចក្តីសន្និដ្ឋានដែលនិយាយយោងទៅ «ទឹកដីនៃប្រទេសកម្ពុជា» និង «តំបន់ក្បែរ» ប្រាសាទវិហារ ។ ជាងនេះទៅទៀត ក្រុមមេធាវីកម្ពុជាបានបង្ហាញនូវភស្តុតាងយ៉ាងច្រើនដែលបញ្ជាក់ថាជម្លោះអំពីការបកស្រាយគឺពុំមែនជារឿងថ្មីនោះទេ ។ពេញមួយទសវត្សរ៍ឆ្នាំ១៩៦០ ព្រះអង្គម្ចាស់នរោត្តមសីហនុ និងអ្នកផ្សេងៗទៀត បានសម្តែងនូវការមិនសុខចិត្តចំពោះការដាក់ទាហានរបស់ថៃ និងការដាក់របងខ្សែលួសបន្លានៅក្នុងតំបន់ជម្លោះដែលមានទំហំ៤,៦គីឡូម៉ែត្រក្រឡា ។

សំណួរដែលលំបាកជាងនេះគឺថាតើ ឬដល់កម្រិតណា ដែលសេចក្តីសំអាងរបស់តុលាការគួរតែត្រូវបានបកស្រាយភ្ជាប់ទៅនឹង សេចក្តីសន្និដ្ឋាននៃសាលក្រមឆ្នាំ១៩៦២ ដែលដាក់ឲ្យប្រតិបត្តិតាម ។ ដូចដែលក្រុមអ្នកច្បាប់ថៃបានសង្កត់ធ្ងន់ ថាតុលាការបានបដិសេធយ៉ាងច្បាស់នូវសំណើរបស់កម្ពុជាដែលសុំឲ្យសម្រេចលើស្ថានភាពគតិយុត្តិ នៃផែនទីឆ្នាំ១៩០៧ នៅក្នុងផ្នែកសេចក្តីសន្និដ្ឋាននៃសាលក្រម ។ ប្រទេសថៃបានអះអាង ពុំមែនដោយមិនសមហេតុផលនោះទេថា ការមិនសម្រេចលើស្ថានភាពគតិយុត្តិនៃផែនទីនេះ បង្ហាញថា តុលាការបានមើលឃើញអំពីស្ថានភាពនៃព្រំដែន និងរឿងប្រាសាទ ថាជាសំណួរគតិយុត្តិដាច់ដោយឡែកពីគ្នា ហើយថា កម្ពុជាគឺស្វែងរកការសម្រេចមួយដែលតុលាការធ្លាប់បានបដិសេធរួចហើយកាលពីឆ្នាំ១៩៦២ ។ ប៉ុន្តែ ការលើកឡើងនេះ គឺមានបញ្ហា ។

ដូចដែលក្រុមមេធាវីកម្ពុជាបានលើកឡើងនៅទីក្រុងឡាអេដូច្នេះដែរថា
គេមិនអាចនិយាយសំដៅទៅរក «ទឹកដី» កម្ពុជា នៅក្នុងសេចក្តីសន្និដ្ឋានឲ្យបានប្រសើរនោះឡើយ ដោយពុំបានដឹងថាទឹកដីនោះនៅកន្លែងណា ។ ដើម្បីសម្រេចអំពីអធិបតេយ្យភាពជុំវិញ «តំបន់ជម្លោះ» ដែលតុលាការបានកំណត់ថាជា «តំបន់ប្រាសាទព្រះវិហារ» តុលាការបានប្រកាសថាសំណួរដែល «ពិតប្រាកដ» និង «សំខាន់» នៅក្នុងសំណុំរឿងនេះគឺ «ថាតើភាគីទាំងពីរយល់ព្រមទទួលយកផែនទី[ឆ្នាំ១៩០៧] និងខ្សែបន្ទាត់ដែលបញ្ជាក់នៅលើផែនទីនោះ ថាបានកើតចេញពីលទ្ធផលនៃការកំណត់ខ្សែបន្ទាត់ព្រំដែន នៅក្នុងតំបន់ប្រាសាទព្រះវិហារដែលផ្តល់នូវលក្ខណ្ឌសម្រាប់ភាគីទាំងពីរក្នុងការប្រតិបត្តិតាមដែរឬយ៉ាងណា» ។ ក្រោយពីការវិភាគយ៉ាងយូរ តុលាការបានសម្រេច «យកតាមខ្សែបន្ទាត់ ដូចដែលបានគូស [នៅក្នុងផែនទីឆ្នាំ១៩០៧]នៅក្នុងតំបន់ជម្លោះ» ។ ការសម្រេចបែបនេះ បានដាក់ប្រាសាទព្រះវិហារឲ្យស្ថិតនៅក្នុងទឹកដីកម្ពុជានិងបានធ្វើឲ្យសេចក្តីសំអាងរបស់តុលាការ ពុំអាចកាត់ផ្តាច់ចេញពីសេចក្តីសន្និដ្ឋានរបស់ខ្លួនបានឡើយនេះបើយោងតាមក្រុមមេធាវីកម្ពុជា ។

ការអះអាងរបស់កម្ពុជាដែលថា សាលក្រមនេះ បានសម្រេចចំពោះខ្សែបន្ទាត់ព្រំដែនទាំងមូលដែលត្រូវបានគូសនៅលើផែនទីឆ្នាំ១៩០៧ ក៏មានបញ្ហាដែរ ។ បើទោះបីជាពាក្យថា“ទឹកដីកម្ពុជា” តម្រូវឲ្យមានការនិយាយយោងខ្លះទៅដល់សេចក្តីសំអាងរបស់តុលាការទាក់ទងនឹងព្រំដែនក៏ដោយ ក៏តុលាការពុំមានបំណងដោះស្រាយបញ្ហាខ្សែបន្ទាត់ព្រំដែនកម្ពុជា-ថៃទាំងមូលនោះទេ ក្រៅពីតំបន់ជម្លោះមួយច្បាស់លាស់តែប៉ុណ្ណោះ ។ ប្រការនេះ រួមជាមួយនឹងការបដិសេធពុំព្រមចេញសេចក្តីប្រកាសរបស់តុលាការ ស្តីពីស្ថានភាពរបស់ផែនទីឆ្នាំ១៩០៧ នៅក្នុងសេចក្តីសន្និដ្ឋានរបស់សាលក្រម បានធ្វើឲ្យការអំណះអំណាងថា តុលាការទទួលស្គាល់ផែនទីទាំងមូលនៅក្នុងសេចក្តីសន្និដ្ឋានរបស់សាលក្រមមិនសូវរឹងមាំនោះទេ ។

ចំណុចសំខាន់ពិតប្រាកដនៃជម្លោះគឺថា តើដីទំហំ៤,៦គីឡូម៉ែត្រក្រឡាដែលស្ថិតនៅភាគខាងលិចនៃប្រាសាទព្រះវិហារអាចត្រូវបានចាត់ទុកថាជា ផ្នែកនៃ“តំបន់ក្បែរប្រាសាទដែលស្ថិតក្នុងទឹកដីកម្ពុជា” ដែរឬទេ ។ ក្រុមអ្នកច្បាប់ថៃបានអះអាងថា លោក ឌិន អាឆេសុន ដែលជាមេធាវីកម្ពុជានៅក្នុងសំណុំរឿងដើម បានចាត់ទុកតំបន់ជម្លោះថាមានទំហំ “តូចណាស់” ។ ទោះយ៉ាងណាក៏ដោយ ភាគីថៃបានជំទាស់ទៅនឹង ការនិយាយយោងទៅដល់ពាក្យថា “តំបន់” ឬ “បរិវេណ”របស់ប្រាសាទ ថាវាមានទំហំធំទូលាយពេក ។ គួរឲ្យសោកស្តាយ សាលក្រមឆ្នាំ១៩៦២ បានផ្តល់នូវការចង្អុលបង្ហាញតិចតួចប៉ុណ្ណោះ ។ ការខ្វះខាត ភាពច្បាស់លាស់នេះ បានរួមចំណែកទៅដល់ភាពពុំស្ថិតស្ថេរ និងធ្វើឲ្យការបកស្រាយសាលក្រមឡើងវិញ ជារឿងដែលចាំបាច់ និងសមស្រប ។

តុលាការអាចបញ្ជាត្រឹមតែថា ប្រទេសថៃត្រូវដកកងទ័ពដែលឈរ “នៅប្រាសាទ” ។ ការបន្ថែមពាក្យថា “តំបន់ក្បែរ” ប្រាសាទនៅក្នុងសាលក្រម បញ្ជាក់ថា សេចក្តីសម្រេចនេះមានចេតនាភ្ជាប់តំបន់ខ្លះដែលនៅហួសពីបរិវេណនៃតួប្រាសាទ ។ ទោះបីជាតំបន់ក្បែរនោះ អាចត្រូវបានពង្រីកទៅខាងលិចប្រាសាទចំនួនពីរបីរយម៉ែត្រដូចនៅក្នុងផែនទីរបស់ភាគីថៃក៏ដោយ ក៏នៅតែមានសំណួរដដែលថាតើតំបន់នោះស្ថិតនៅក្នុងទឹកដីរបស់ថៃឬស្ថិតក្នុងទឹកដីរបស់កម្ពុជា? ការអានសាលក្រមនេះ ដោយភាគីថៃបង្ហាញថា ចម្លើយគឺអាស្រ័យទៅលើការព្រមព្រៀងរបស់ភាគី ។ ប៉ុន្តែ ដោយសារពុំមានកិច្ចព្រមព្រៀងរវាងភាគីទាំងពីរ បទបញ្ញត្តិនេះ គឺពុំមានប្រសិទ្ធភាពអនុវត្តទេនៅភាគខាងលិចនៃតំបន់ក្បែរប្រាសាទដែលជាកន្លែងតុលាការបានដឹងជាស្រេចហើយថាមានទាហានថៃមួយចំនួនបោះទីតាំងនៅទីនោះ ។

ទោះបីជាតុលាការបានបដិសេធពុំព្រមប្រកាសអំពីព្រំដែនដែលស្ថិតនៅក្នុងតំបន់ជម្លោះ នៅក្នុងសេចក្តីសន្និដ្ឋានរបស់សាលក្រមក៏ដោយ ក៏ចំណុចនេះអាចឲ្យគេយល់បានតាមរយៈការសម្រេចរបស់តុលាការដែលថា ភាគីបានទទួលស្គាល់ផែនទីឆ្នាំ១៩០៧ ។ តាមរយៈការឲ្យហេតុផលបែបនេះ តំបន់

នៅក្នុង«តំបន់ក្បែរ»ប្រាសាទនៅក្នុងខ្សែដែនទីឆ្នាំ១៩០៧ខាងកម្ពុជា ត្រូវស្ថិតនៅក្នុង«ទឹកដី»កម្ពុជា ។ មធ្យោបាយដែលសមរម្យបំផុតក្នុងការកំណត់តំបន់ក្បែរដែលពាក់ព័ន្ធនេះ គឺត្រូវកំណត់វិសាលភាពនៃសាលក្រមនេះមកនៅត្រឹមតែទឹកដីជាប់នោះដែលតូចបំផុត ដែលមានជម្លោះនៅជាប់នឹងប្រាសាទ ភាគខាងលិច និយាយឲ្យចំគឺផ្នែកតូចមួយដែលមានទំហំ៤,៦គីឡូម៉ែត្រក្រឡា ។ តាមរយៈការកំណត់វិសាលភាពបែបនេះ តុលាការគួរតែធ្វើសេចក្ដីសម្រេចគាំទ្រកម្ពុជា ។

ភាពសាំញ៉ាំនៃសំណួរគតិយុត្តិទាំងអស់នេះ ឆ្លុះបញ្ចាំងឲ្យឃើញអំពីភាពពុំច្បាស់លាស់នៃសាលក្រម ដែលគួរឲ្យសោកស្ដាយ បានបន្សល់ទុកនូវចន្លោះប្រហោងបន្តឲ្យមានការខ្វែងគំនិតគ្នា និងជម្លោះចំពោះការបកស្រាយ ។ ទោះបីភាគីណាមួយទទួលបានជោគជ័យនៅក្នុងតុលាការក៏ដោយ រដ្ឋាភិបាលទាំងពីរនឹងគោរពយ៉ាងខ្ជាប់ខ្ជួននូវសាលក្រមនេះ ។ សម្រាប់ខាងកម្ពុជា សេចក្ដីសម្រេចជាអន្តរជាតិនេះបានផ្ដល់នូវវេទិកាយុត្តិធម៌បំផុតនៅក្នុងការដោះស្រាយវិវាទជាមួយនឹងប្រទេសជិតខាង ដែលធំ និងមានឥទ្ធិពលជាងខ្លួន ។ សម្រាប់រដ្ឋាភិបាលរបស់លោកស្រី យីងឡាក់ ស៊ីណាវ៉ាត់ត្រា ការតតាំងផ្នែកច្បាប់យ៉ាងខ្លាំងក្លា អាចនឹងផ្ដល់ការការពារទល់នឹងការទាមទារជាតិនិយមក្នុងស្រុកឲ្យមានការចាត់វិធានការបើទោះបីជាសេចក្ដីសម្រេចរបស់តុលាការពុំអាចទទួលយកបានក៏ដោយ ។ ភាគីទាំងពីរ បានបញ្ចេញសមត្ថភាព និងធ្វើការតតាំងយ៉ាងខ្នះខ្នែងនៅក្នុងតុលាការ ។ សេចក្ដីសម្រេចរបស់តុលាការយុត្តិធម៌អន្តរជាតិស្ដីពីបញ្ហានេះ នឹងផ្ដល់ដល់ភាគីទាំងពីរនូវខ្សែបែងចែកដ៏មានសារៈប្រយោជន៍មួយ ពោលគឺឱកាសដើម្បីងាកចេញពីនយោបាយចម្រូងចម្រាស់នៃអតីតកាលថ្មីៗនេះ ដែលបានជួយប្រមូលផ្ដុំក្រុមជាតិនិយមឲ្យជ្រកក្រោមស្លាកទង់ជាតិប្រទេស ប៉ុន្ដែប្រការនេះមានជាប់ទាក់ទងតិចតួចណាស់ទៅនឹងផលប្រយោជន៍យូរអង្វែងរបស់ប្រជាពលរដ្ឋរបស់ប្រទេសទាំងពីរ ។

-ចប់-